

2. Встановлено, що реалізація інвестиційного процесу на підприємствах харчової промисловості зумовила певні позитивні зрушення: щорічне зростання інвестицій у підприємства харчової промисловості, збільшення обсягів випуску продукції та зростання кількості прибуткових підприємств. Інвестиційні процеси на підприємствах харчової промисловості відбуваються швидше, ніж на промислових підприємствах загалом (темпи приросту й оновлення основного капіталу значно перевищують загальнопромислові, а коефіцієнти зношеності дещо нижчі).

3. З метою активізації інвестиційного процесу в харчовій галузі рекомендовано у практичній діяльності застосовувати модель інвестиційного партнерства головних його учасників: держави, реального сектору та фінансового сектору економіки. Її можна використати для ефективного взаємодії регіону й інвестора. Запропонована загальна блок-схема формування інвестиційної стратегії допоможе поглибити розвиток інвестиційного процесу, стимулювати процеси створення, нагромадження та ефективного викорис-

тання як власних, так і залучених з інших країн інвестиційних ресурсів.

4. Доведено необхідність створення спеціалізованого державного (регіонального) підприємства «Інвестиційні консультації» або залучення на конкурсній основі приватного консалтингового підприємства, основне завдання якого полягатиме в організації залучення інвестицій (інвестиційний маркетинг, виставкова діяльність та ін.) і наданні консультаційної допомоги підприємствам та потенційним інвесторам. Це дозволить розширити інвестиційні можливості підприємств.

5. З метою забезпечення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості рекомендовано застосовувати інноваційне спрямування інвестиційного процесу, яке значно впливає на його ефективність. На сучасному етапі менеджерам харчових підприємств запропоновано особливу увагу приділити впровадженню новітніх досягнень науки, техніки, технології, організації й управління, що дасть змогу продукції вітчизняних виробників успішно конкурувати на внутрішньому і зовнішньому ринках.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Азаров А. О. Оцінка ефективності інвестиційних проектів / А. О. Азаров, Д. М. Бершов // Фінанси України. – 2004. - №9. – С. 52-57
2. Борщ Л. Інвестування : теорія і практика: Навчальний посібник/ Людмила Борщ. - К. : Знання, 2005. - 470 с.
3. Гайдучий А. П. Мотиваційні чинники міжнародних інвестиційних процесів / А. П. Гайдучий // Фінанси України. – 2004. - №12. – С. 50-57
4. Гриньова В. М. Інвестування : Навч. посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда / За заг. ред. В. М. Гриньової. / – Х : Інжек, 2003. – 320 с.
5. Зозуля Т. О. Міжнародне кредитування і формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні // Фінанси України. – 2000. - №7. – С. 102-111.
6. Інвестиційний менеджмент : навч. посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда, Ю. М. Великий. – 2-ге вид., доопр. і доп. – Х : Інжек, 2005. - 664 с.
7. Інвестиційний менеджмент: Навч. посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда, Ю. М. Великий. За заг. ред. В. М. Гриньової. – Х: Інжек, 2004. - 368 с.
8. Інвестиційний менеджмент: Навч. Посібник/ В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда, Ю. М. Великий. – 2-ге вид., доопр. і доп. – Х : Інжек, 2006. - 664 с.
9. Коюда О. Л. Визначення інвестиційної привабливості підприємства // Економіка : проблеми теорії та практики : 36. наук. пр. – Д. : ДНУ, 2003. – Вип. 175. – С. 154-162.
10. Мойсеєнко І. Інвестування : Навчальний посібник / Ірина Мойсеєнко. - К. : Знання, 2006. - 490 с.
11. <http://www.bank.gov.ua>
12. <http://www.ssmc.gov.ua>
13. <http://www.adm-pl.gov.ua>



УДК [658.589+658.152]:664.013

ТАРАСОВА О.В., канд. екон. наук, доцент
Одеська національна академія харчових технологій

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Розглянуто питання впровадження ефективних інноваційних технологічних змін як головного фактору довгострокового економічного розвитку підприємств харчової промисловості і причини, що стримують перехід до інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання. Запропоновано комплекс заходів, що сприятимуть формуванню інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств харчової промисловості і прискоренню реалізації інноваційної моделі їх економічного розвитку.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інноваційно-інвестиційна модель, інноваційна стратегія, інноваційна політика, інноваційно-інвестиційний потенціал.

The question of effective implementation of innovative technological change as a major factor in long-term economic development of the food industry and the causes that hinder the transition to innovation-investment model of economic growth. A set of measures that will strengthen innovation and investment potential of the food industry and accelerate the implementation of an innovative model of economic development.

Keywords: investment, innovation, innovation-investment model, innovation strategy, innovation policy, innovation and investment potential.

Вступ. Суттєвим фактором підвищення ефективності економіки України є активне застосування інновацій у харчовій промисловості. В умовах глобалізації економіки інвестиційні ресурси й інноваційна діяльність підприємств стають вирішальним чинником формування та посилення конкурентоспроможності національної економіки. Перехід до інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання є одним із головних завдань держави на довгострокову перспективу. Проте економічне зростання абсолютно неможливе без розв'язання проблеми збільшення обсягу інвестицій у виробництво – від створення сприятливого інвестиційного клімату до вибору пріоритетних напрямів інвестування. Сучасна наука і практика переконливо доводять, що ефективні інноваційні технологічні зміни є головним фактором довгострокового економічного розвитку підприємств і країни в цілому.

Питання активізації інвестиційно-інноваційних процесів в Україні досліджують у своїх працях вітчизняні вчені: Борщ Л.М., Гайдучький А.П., Гальчинський А.С., Герасимова С.В., Геєць В.М., Губський Б.В., Денисенко М.П., Лукінов І.І., Пересада А.А., Семиноженко В.П., Федоренко В.Г. та ін. Проте деякі питання реалізації інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання і формування інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств харчової промисловості досить залишаються невирішеними. Це зумовлює вибір даної теми та засвідчує її актуальність.

Постановка завдання. Основною метою проведених у даній статті досліджень є визначення причин, що стримують перехід на інноваційний шлях економічного зростання та обґрунтування комплексу заходів, що сприятимуть розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств харчової промисловості.

Теоретичною і методологічною основою досліджень послужили законодавчі акти та постанови Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України з питань регулювання фінансово-кредитної, інвестиційної та інноваційної діяльності, а також праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів.

Результати. Інвестиційна діяльність є матеріальною основою забезпечення динаміки соціально-економічного розвитку. Позитивні наслідки інвестиційної активності виявлялися до кінця 2008 р., а після початку світової економічної кризи спостерігається вже значне згортання інвестиційного процесу в країні. Причому це стосується не тільки внутрішніх, але і зовнішніх інвестицій.

Дослідження макросередовища в Україні свідчить про те, що, з одного боку, ключову роль у його формуванні відіграє уряд, який визначає амортизаційну, грошово-кредитну, бюджетну, податкову політику тощо. З іншого – на динаміку інвестицій істотно впливає ступінь розвитку фінансової та фондової інфраструктури вітчизняної економіки. Це свідчить про необхідність використання комплексу державних і ринкових важелів для формування привабливого інвестиційного макросередовища і залучення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів у вітчизняну економіку [3, с. 15].

Негативні тенденції в інвестиційній сфері зумовлені такими чинниками:

- підвищенням ризиків інвестування внаслідок не виважених політичних спекуляцій щодо перегляду результатів приватизації державного майна та поширення процесів судового розгляду минулих приватизаційних справ;

- зміною структури розподілу фінансового результату українських підприємств на користь поточного споживання;

- різкою зміною умов оподаткування та порушенням державою низки зобов'язань щодо галузевих програм розвитку;

- спрямуванням приросту заощаджень населення насамперед на споживання, а не на інвестування;

- недостатнім розвитком ринку цінних паперів та інших фінансових інструментів, системи захисту прав акціонерів, що не дає змогу більшості підприємств залучати фінансові ресурси через механізм фінансового ринку.

Активізація процесів інвестування має передбачати розробку і реалізацію комплексу заходів як на макроекономічному рівні, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. При цьому актуальним є планування і регулювання інвестиційної діяльності, зокрема відпрацювання таких напрямів, як регулювання фінансового аспекту інвестування, формування ресурсів і джерел інвестування, повноцінне функціонування інфраструктури ринкової економіки [3, с. 15].

Інвестиційна діяльність, як правило, тісно пов'язана з інноваційною, впровадженням та виробництвом нових видів техніки, реалізацією науково-технічних програм, розробкою і впровадженням нових технологій та ін. На сьогодні Україна підійшла до такого ступеня економічного розвитку, при якому не застосування інноваційної моделі може привести до технологічного відставання та залежності від інших країн.

Внаслідок високого ступеня невизначеності, притаманного перехідному періоду, відсутності нової моделі прийняття рішень та відповідної інформаційної бази, досить складною є розробка гнучкої інноваційної політики, адекватної як внутрішнім умовам і курсу реформ, так і геоекономічній стратегії України [2].

Виходячи з цього, одним із головних напрямів державної промислової політики має стати цілеспрямоване стимулювання інноваційних процесів на всіх етапах циклу наука – технологія – виробництво, посилення зв'язку науковців і виробників у рамках конкретних програм. Основним недоліком науково-технічної політики залишається її спрямованість на управління “процесом”, а не на “кінцеві результати” науково-технічної діяльності.

Однією із головних причин стримування розвитку української економіки є неефективна інноваційна політика, яка реалізується за умови порушення оптимальних співвідношень між національними заощадженнями та інвестиціями в господарський комплекс, скорочення обсягів накопичення, зменшення бюджетних капіталовкладень, неефективного використання прямих інвестицій в інноваційну діяльність.

Стратегічне управління інноваціями вирішує широкий спектр питань планування та реалізації інноваційних проектів і програм, які розраховані на якісні зміни в діяльності підприємств харчової промисловості на ринку, у виробництві або в соціальній сфері.

Інноваційна діяльність підприємства потребує перспективного управління, ефективним інструментом якого можна вважати інноваційну стратегію. Інноваційну стратегію слід розглядати як складову частину загальної стратегії економічного розвитку підприємства.

В умовах зростаючої мінливості внутрішнього і зовнішнього середовища стратегічний менеджмент визначає й успішно реалізовує перспективні шляхи розвитку бізнесу.

Стратегія передбачає розробку обґрунтованих заходів і планів досягнення поставленої мети. При розробці стратегічних позицій підприємства користуються певними показниками, як якісними, так і кількісними. Якісні показники на практиці називаються орієнтирами, кількісні – завданнями. Орієнтир – це більш віддалена мета, якої підприємство прагне досягти шляхом розробки стратегії.

Визначення мети – це більш конкретний рівень прийняття рішень, що вимагає розробки відповідних стратегічних завдань. Стратегічна мета спрямована на зміцнення конкурентних позицій підприємства на ринку. Для того щоб правильно визначити стратегію, необхідно ретельно вивчити внутрішній стан підприємства та зовнішні фактори впливу.

Процедура розробки стратегії складається з визначення місії підприємства, постановки мети, формулювання і реалізації стратегії. Процес формування стратегії складається з трьох стадій.

На стадії розробки створюється загальна концепція стратегії та в її межах – вибір варіантів.

На стадії доведення варіанти допрацьовуються, і, нарешті, на стадії стратегічного вибору варіанти аналізуються й оцінюються, в результаті чого кращий із них приймається як базовий [4, с. 97].

Стратегічне управління визначається як технологія управління в умовах підвищеної нестабільності факторів зовнішнього середовища та невизначеності їх у часі. Інноваційна стратегія є найважливішим фактором розвитку підприємства за обраною ним загальноекономічною стратегією.

Інноваційна стратегія характеризується взаємопов'язаним комплексом дій, спрямованих на зміцнення життєздатності і конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості. Її вибір є найважливішою складовою циклу інноваційного менеджменту. Зазначимо, що будь-які стратегічні кроки підприємства мають інноваційний характер, оскільки вони так чи інакше ґрунтуються на нововведеннях в економічній, виробничій, збутовій чи управлінській сферах.

Серед різних причин інвестиційної пасивності підприємства важливе місце займає проблема одночасного фінансового забезпечення поточної господарської й інвестиційної діяльності. В економічній науці та господарській практиці для діагностики можливості вирішення подібних проблем використовуються:

- оцінка фінансової стійкості підприємства, що характеризує здатність господарюючого суб'єкта забезпечувати виробничий процес власними оборотними коштами або власними оборотними коштами і довгостроковими та короткостроковими кредитами;

- оцінка інвестиційного потенціалу підприємства, кількісні та якісні характеристики якого відображають впорядковану сукупність інвестиційних ресурсів, що включають матеріально-технічні, фінансові та нематеріальні активи.

Інвестиційний потенціал підприємства можна умовно розділити на зовнішній і внутрішній.

Зовнішній інвестиційний потенціал – це можливість вкладення засобів у розвиток підприємства з боку зовнішніх інвесторів, яких цікавить фінансова стійкість і платоспроможність підприємства, чи зможе проект принести прибуток, а якщо ні, то чи зможуть вони повернути вкладені кошти.

Внутрішній інвестиційний потенціал – це здатність самого підприємства вкладати тимчасово вільні кошти для отримання прибутку або досягнення іншого корисного ефекту в майбутньому як у розвитку власного виробництва, так і в інші проекти (у цьому випадку підприємство стає зовнішнім інвестором).

Інвестиційний потенціал є основою для формування інноваційної стратегії підприємства, важливим фактором забезпечення інноваційної діяльності. Одночасно інноваційна діяльність справляє зворотний вплив на розвиток інвестиційного потенціалу, адже ефективно впровадження інновацій дозволяє підприємству більш успішно акумулювати матеріальні, технічні та фінансові ресурси для розвитку інвестиційного потенціалу. Тому, на нашу думку, доціль-

ним буде використання поняття «інноваційно-інвестиційний потенціал».

Місце і роль інноваційної політики в структурі державного регулювання економіки визначаються особливостями інноваційного процесу як об'єкта управління. Він значною мірою пов'язаний з інвестуванням. Через це державна інноваційна політика у взаємозв'язку з державною інвестиційною політикою має бути спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату для здійснення інноваційної діяльності та виступати сполучною ланкою між сферою науки і реальним сектором економіки завдяки формуванню національної інноваційної системи. Національна інноваційна система повинна забезпечити об'єднання зусиль державних органів управління всіх рівнів, організацій науково-технічної сфери і підприємницького сектору економіки на користь прискореного використання досягнень науки і технологій з метою реалізації стратегічних національних пріоритетів країни.

Висновки. Інерційність розвитку української економіки на сучасному етапі потребує від вітчизняних підприємств значно більшої активності, насамперед у галузі реалізації нововведень, які дають змогу

не тільки підвищити ефективність функціонування суспільного виробництва, але і принципово змінити способи його розвитку. Інновації є одним з основних джерел конкурентоспроможності в реальному секторі економіки як результат матеріалізації науково-технічної діяльності. У свою чергу, сфера науково-дослідних робіт і розробок є реальним ресурсом, який підприємство може використовувати для створення нових конкурентних переваг. Активна інноваційна стратегія – рівень інноваційних стратегічних змін конкретного характеру, які підприємство впроваджує у відповідне покоління його продукції, технології та концепції маркетингу, що підлягають заміні та вдосконаленню у зв'язку зі зміною умов внутрішнього та зовнішнього середовища.

Наукову новизну дослідження становить сукупність теоретико-методологічних і практичних результатів, які розвивають і поглиблюють наукові засади формування інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств харчової промисловості.

Подальші наукові розробки у даній сфері мають бути спрямовані на визначення особливостей інноваційної стратегії підприємств харчової промисловості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Борщ Л. М. Інвестування : теорія і практика : навч. посібник / Л. М. Борщ, С. В. Герасимова. – К. : Знання, 2007. – 685 с.
2. Гончаров Ю. В. Промислова політика України : проблеми і перспективи. / Ю. В. Гончаров. – К. : Наукова думка, 1999. – С. 149.
3. Тарасова О. В. Проблеми реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку України / О. В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2009. - № 1. – С. 14-17.
4. Тарасова О. В. Інвестування : навч. посібник / О. В. Тарасова. – К. : Освіта України, 2011. – 256 с.



УДК 332.135:338.45

КОЛОДІЙЧУК А.В., аспірант
Інститут регіональних досліджень НАН України

КЛАСТЕРИ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті наведена класифікація підходів до визначення сутності економічної категорії “кластер”; визначено основні напрями діяльності, через які відбувається реалізація кластерної концепції розвитку промисловості України.

Ключові слова: кластери, інноваційний розвиток промисловості, ресурси, інновації, промислові підприємства, конкуренція.

Classification of approaches to determination of essence of economic category “cluster” is resulted in the article; basic directions of activity, through which realization of cluster conception of development of industry of Ukraine, is certain.

Keywords: clusters, innovative development of industry, resources, innovations, industrial enterprises, competition.

Вступ. Важливою умовою ефективного розвитку промислових підприємств України є впровадження інноваційних форм його організації, зокрема кластерів. Кластеризація національних господарств є провідною тенденцією даного етапу розвитку глобалізованих ринків. Тому важливо з'ясувати сутність економічної категорії “Кластер”, врахувавши накопичений науковий досвід.

Визначенню сутності економічних кластерів присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як: В. Базилевич, М. Енрайт, О. Кузьмін, А. Мальмберг, С. Мочерний, М. Портер, С. Розенфельд та ін. Проте єдине тлумачення даного поняття на сьогоднішній день не існує. Термін має різне смислове навантаження в різних частинах Європи. Кластери варіюють від невеликих мереж малих, середніх підприємств у